

OD DOBY KAMENNÉ PO VIKINGY

První obyvatelé

- Během poslední doby ledové bylo území Norska pokryto kilometr silným ledovcem
- Po ústupu ledovce první přistěhovalci z Evropy (střední a východní Evropa)
- 9300 př. n.l. první sídliště podél celého pobřeží Norska – od Oslofjordu po Finnmarku, využívání lodí
- První rytiny v kamení – helleristninger
- Doba bronzová – bronzová kultura až po Trøndelag
- Rozvoj lodí – veslic – nálezy severských lodí v Německu, Dánsku, atd.
- Název Norge – Nordveien – severní cesta
- Rybářská centra získávala větší a větší moc – Bergen
- Používání lyží a sání
- Sámové na severu

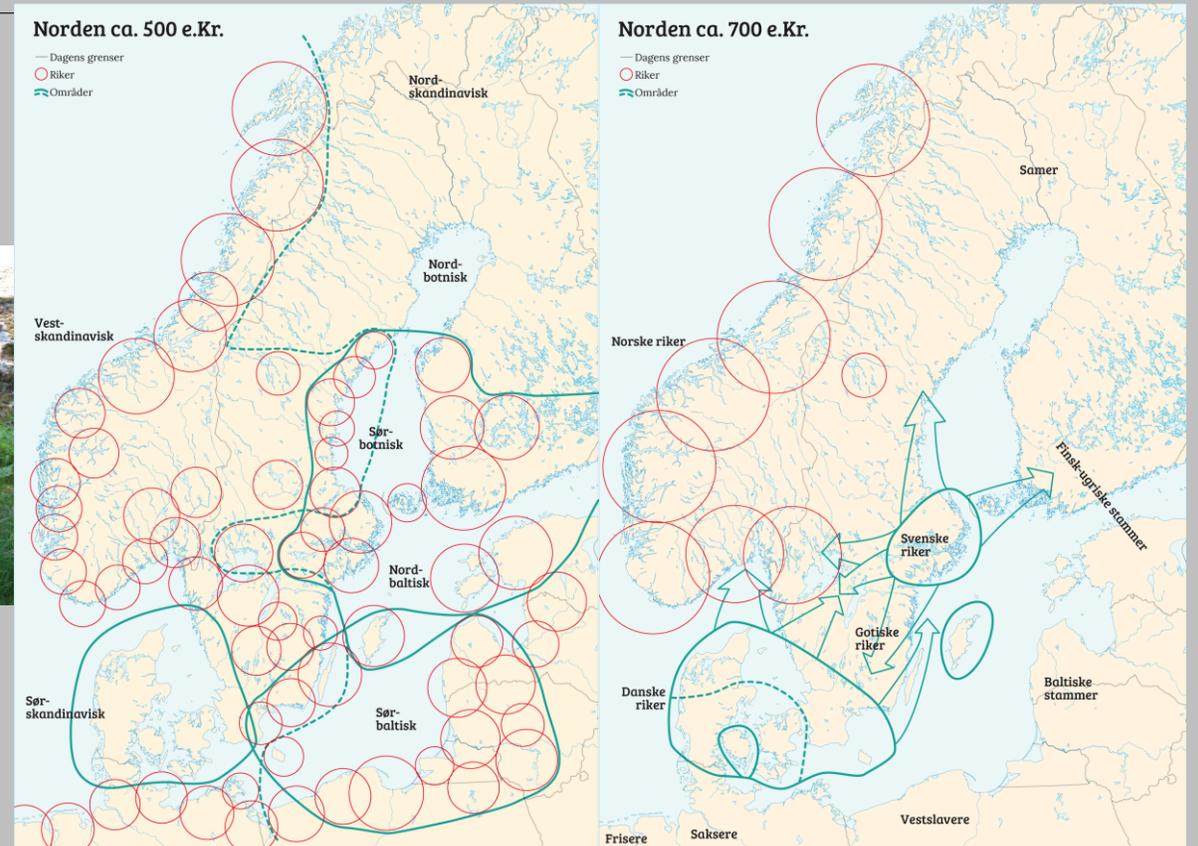
Doba před naším letopočtem

- Lovci, rybáři a sběrači, bez zemědělství
- První zemědělské usedlosti kolem roku 2400 před Kristem
- Bohaté obchodní styky s kontinentem – v Opplandu nález meče z Česka
- První zpracování kovů kolem roku 2000 př.n.l.
- Bydlení v dlouhých domech
- Langhus – až do roku 1000 n.l.
- Společnost bez soc. rozdílů
- Práce se železem 300 př.n.l
- Vznik prvních vesnic

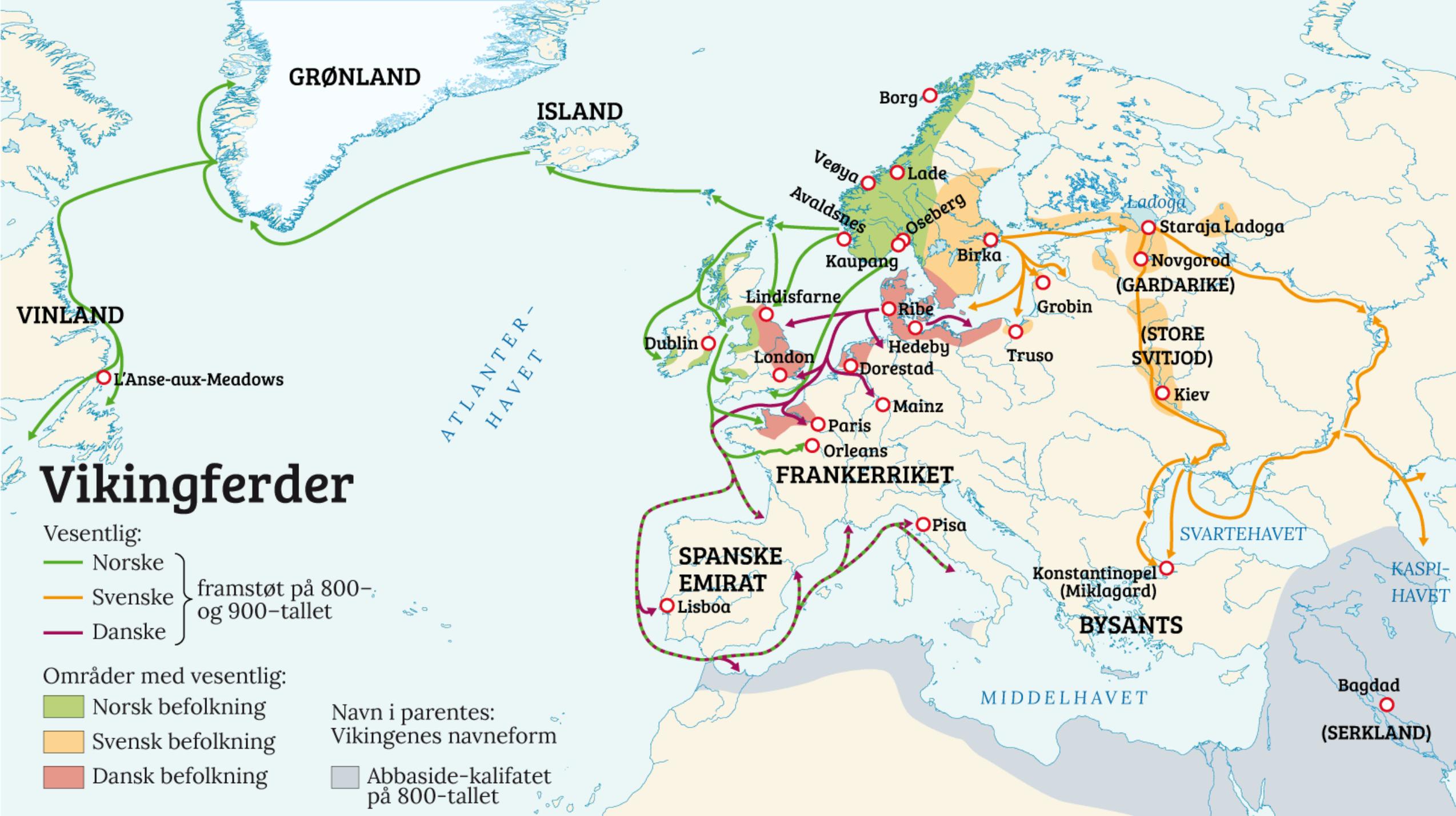
Doba předvikinská

- Mnoho nálezů z bohatých hrobů - lodě
- Kontakty s Římem – doba Římská
- První písmo v Norsku – runy – Futhark
- Runy používány jako záznamy majitelů, požehnání atd.
- Vývoj jazyka – Urnordisk (praseverština) --Norrønt
- Vhodné klimatické podmínky do konce 5. století n.l.
- Pak krize a mor – stěhování národů
- Období bez mnoha zdrojů a nálezů – tiché období
- Narůstající sociální rozdíly – koncentrace moci – cesta ke státním útvarům
- Ovlivňování cizinou – západ Franskou říší, východ Dánskem
- První králové?

První vikingové

- Centralizace moci v Dánsku – první města (Ribe) – rozvoj směrem na sever – Kaupang v Norsku
- Propojení s celým světem prostřednictvím obchodních a později i loupeživých výprav
- Výjezdy za bohatstvím – 793 Lindisfarne – severáni z Dánska, během 9. století výpravy do Irska, Středozemního moře, Ruska
- Rychlý pohyb po mořích a řekách – Langskip (Drakkar)
- **Harald Hårfarge** (Krásnovlasý) – Zdědil malé království u Vestfoldu/Vestlandu?? – začal dobývat postupně okolní království (i ve Švédsku), Trøndelag
- Problémové zdroje – ságy, písně, mýty
- Sjednocování Norska Haraldem jeden z důvodů pro útěk z Norska

GRØNLAND

ISLAND

VINLAND

L'Anse-aux-Meadows

ATLANTER-
HAVET

Vikingferder

Vesentlig:

- Norske
 - Svenske
 - Danske
- } framstøt på 800- og 900-tallet

Områder med vesentlig:

- Norsk befolkning
- Svensk befolkning
- Dansk befolkning

Navn i parentes:
Vikingenes navneform

Abbaside-kalifatet på 800-tallet

Borg

Veøya

Lade

Avaldsnes

Oseberg

Ladoga

Staraja Ladoga

Kaupang

Birka

Novgorod (GARDARIKE)

Lindisfarne

Dublin

London

Ribe

Hedeby

Grobin

(STORE SVITJOD)

Truso

Kiev

Dorestad

Mainz

Paris

Orleans

FRANKERRIKET

SPANSKE EMIRAT

Lisboa

Pisa

Konstantinopel (Miklagard)

BYSANTS

SVARTEHAVET

MIDDELHAVET

KASPI-HAVET

Bagdad

(SERKLAND)

Norsko před rokem 1000

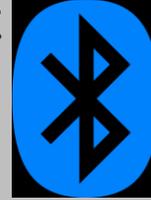
- Postupné osidlování Norska směrem na sever
- Sámové – původní obyvatelé na severu Skandinávie, Norové od nich kopírovali způsob obživy i přepravu
- Během doby Vikingů osídlení takřka celého pobřeží dnešního Norska – až k hranicím s Ruskem
- Osídlení Islandu a kolonizace Grónska, cesta do Ameriky – Vinland
- Rozšiřování křesťanství
- Vikingové ve Francii – Normandie, na Sicílii, v Byzantské říši

Dědictví Haraldů Hårfagre

- Komplikovaný systém dědictví trůnu – na trůn měli nárok synové původního krále, volit je mohli největší sedláci, časté rozpory
- Harald měl cca 24 dětí, jako nástupce zvolil syna **Eirika Blodøks**
- Další syn **Håkon „den gode“** – vychováván v Anglii u krále Adelstana – boj s Eirikem o moc, Håkon měl podporu lokálních pánů, Håkon první křesťanský král, do roku cca 960
- Neustálé boje o moc – Eirikovi synové se spojili s dánským králem Haraldem Blåtannem – v bitvě zabili Håkona – Eirikův syn (**Harald**) králem
- Upevňování moci – boje v celém Norsku, připojování jednotlivých pánů
- Dánský král se spojil s opozicí a zabili Eirikova syna Haraldů – pokračování bojů o moc

Poslední vikinští králové I

- V čele země Jarl Håkon – pod dánským králem (Blåtann a Svein Tjugeskjegg – Vidlí vous)
- Asi potomek Haralda Krásnovlasého **Olav Trygvasson** – boj proti jarlům a Vidlímu vousu – podpora v Trøndelagu, snaha o kristianizaci země – opozice, zabit roku 1000
- Neustálé snahy o sjednocení země – neúspěch a boj o moc
- **Svatý Olav (Olav II.)** – asi potomek Haralda Krásnovlasého
- Dánský král a jarlové bojovali v Anglii – Norsko volné pro Olava – konsolidace země, sjednocení – za jeho vlády reformy, zákony, křesťanství oficiálním náboženstvím – cca 1025 – Dánský král se vrací – Olav prchá do Gardarike (Kiev – Novgorod) – 1029 se vrací a o rok později umírá v bitvě, prohlášen za svatého

Poslední vikinští králové II

- 1035 – Syn Olava II. **Magnus Dobrý** – povstání proti Dánům vyhnání z Norska, podpora lokálních pánů
- Drancování země, později změna a zákaz drancování – Magnus Dobrý
- V Dánsku smrt krále i jeho následníka – boje s Norskem – král Dánska či Norska nejstarší z obou rodů – Magnus od 1042 král Dánska
- Magnus v 1047 spadl z koně, nový král jeho strýc **Harald Sigurdsson** (Harald III.)
- Harald III. Hardråde – zkušenosti z Byzance, zaměření na obchod, bez skrupulí, snaha získat Dánsko, problémy v Anglii – Harald chce Anglii pro sebe, smrt v bitvě u Stamford Bridge – konec Norů v Anglii

Klid a mír po roce 1066

- Syn Haralda III. **Olav „Klidný“ Kyrre** – komplikované nástupnictví
- Bez konfliktů – mír s Dánskem i Vilémem Dobyvatelem v Anglii
- Posilování moci státu, církve, králů, asi první gramotný král
- **Magnus III. „Bosý“ Berrføtt** – dobývání Irska, Manu, Hebrid, Orknejských ostrovů – Norsko získává větší pozornost v Evropě, boje s Dánskem a Švédskem, umírá na břehu Irského moře
- Vláda tří Magnusových synů současně, rozvoj země, zakládání kostelů, obchodních měst, obchod s Evropou
- Postupně umírají až zbývá jen jeden – král **Sigurd** – umírá 1130

Občanské války – Birkebeiner

1130-1240

Počátek občanských válek

- Zdroje – Ságy Snorreho Sturlasona – Heimskringla, Fagrskinna, Morkinskinna
- Synové posledních tří králů bojovali o trůn – domluva (králové **Magnus** a **Harald Gille**), válka, uvěznění Magnuse, oslepení, kastrace, useknutí nohy
- **Sigurd Slembe** – prý syn Magnuse Bosého, prý prodělal zkoušku ohněm a měl by být král, chtěl se dělit s Haraldem o trůn, nevyšlo to, Harald zavražděn
- Sigurd Magnuse osvobodil a společně vládli do 1139 – válka se syny Haralda – Magnus zabit v bitvě, Sigurd umučen
- 2 synové Haralda Gilleho (**Sigurd Munn** a **Inge**) vládli 3 roky – pak nový syn Haralda **Øystein** – rozdělení Norska na 3 části, mír do 1155, pak válka mezi bratry
- Chaos a různí zájemci o trůn – často malé děti, jako loutky bohatých přívrženců jednotlivých stran
- 1152 – Arcibiskupství v Nidarosu – ze začátku podpora od králů, pak rivalita

Birkebeinerne

- Po mnohých bitvách mladý král (7 let - 1163) **Magnus Erlingsson** (vnuk krále Sigurda – přes matku) – dohoda s církví – nový následnický zákon – prvorozený manželský syn – pro jistotu vyvraždění několika teoretických rivalů
- Nová frakce – Birkebeinerne – chudá skupina přívrženců „asi syna“ krále Øysteina – **Øystein Møyla** – brzy umřel v boji, jeho nástupce **Sverre Sigurdsson**, prý (sotva) syn Sigurda Munna – dcery Sigurda ho ale přijaly za bratra – legitimní nárok? – sdružuje opozici vůči Magnusovi Erlingssonovi – válka, Magnus 1184 zabit v boji
- Sverre králem – problém s církví, vynořilo se několik dalších synů různých králů – mnohé bitvy, Papež proti Sverremu, Sverre umírá na nemoc 1202
- Sverreho syn **Håkon** brzy umírá, stejně jako další čtyřletý následník

Finální fáze občanských válek

- Birkebeinerne určili králem Sverreho synovce **Ingeho**, opozice našla syna Magnuse Erlingssona – pokračování bojů
- Církev se posléze snažila domluvit smír – Birkebeinerne mohou mít krále Norska, opozice bude ale kontrolovat Viken – ok
- Smrt Ingeho – kdo na trůn – objevil se vnuk Sverreho, který se narodil po smrti Sverreho syna Håkona = **Håkon Håkonsson**, mladý král, u moci regent Skule – nevlastní bratr Ingeho, později boj o moc
- 1240 – Håkon poráží Skuleho – konec občanských válek

Norsko po občanských válkách

- Jasně následovnictví
- Rozmach – součástí Norska bylo Grónsko, Island, Faerské ostrovy, Orkneje, Shetlandy (Hebridy, Man)
- 1274 – První celonorský zákoník – král **Magnus Lagabøte**
- Soudnictví, centralizace armády, rozvoj královského dvora

